

Sygn. akt IV CSK 496/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. D.

przeciwko Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w B. i Prezesowi Sądu Okręgowego w B.

o zadośćuczynienie i rentę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 maja 2012 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 8 kwietnia 2011 r.,

I. oddała skargę kasacyjną i nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego;

II. przyznaje adwokat Z. D. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego kwotę 1.800 (tysiąc osiemset) zł, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

Uzasadnienie

Powód W. D. domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w B. i Sądu Okręgowego w B. zadośćuczynienia w kwocie 90.000 zł oraz renty uzupełniającej w wysokości 300 zł miesięcznie. W uzasadnieniu wskazał, że działania (zaniechania) pozwanego były bezprawne i doprowadziły do pogorszenia jego stanu chorobowego oraz naruszenia dóbr osobistych w postaci prawa do godności, prywatności, intymności i prawa osoby niepełnosprawnej do odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach godziwych i humanitarnych. Podniósł również, że wskutek niezapewnienia mu godnych i humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności oraz niezbędnej opieki medycznej i warunków do stałej rehabilitacji doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 21 grudnia 2010 r. oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu uznając, że powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, przewidzianych w art. 444, art. 445 i art. 448 k.c.

Sąd Apelacyjny wyrokiem zaskarżonym skarga kasacyjną zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w B. na rzecz powoda kwotę 5.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 czerwca 2010 r., oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji co do braku przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w B., wskazując, że postanowienia tego Sądu nieuwzględniające wniosków powoda o udzielenie przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności były zgodne z prawem.

Za prawidłową uznał również ocenę żądania zasądzenia renty uzupełniającej, a próbując wniosek, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie uzasadnia twierdzeń powoda, iż warunki, w których odbywał karę w Areszcie Śledczym w B. spowodowały u niego rozstrój zdrowia, pogłębienie się stanu chorobowego, albo że doprowadziły go do utraty całkowitej bądź częściowej zdolności do pracy zarobkowej lub zmniejszyły jego widoki na przyszłość.

Za częściowo usprawiedliwione natomiast Sąd Apelacyjny uznał roszczenie powoda o zadośćuczynienie. Powód był dotknięty niedowładem kończyn dolnych po

złamaniu kręgu L.2. i nie mógł poruszać się o własnych siłach. Budynek Aresztu Śledczego nie był przystosowany do poruszania się w nim na wózku inwalidzkim. Powód, wskutek niedbalstwa Aresztu Śledczego, był zmuszony prosić współosadzonych, aby znieśli go po schodach na plac spacerowy, co mogło wywołać u niego poczucie poniżenia jako osoby dotkniętej schorzeniem i dowodzi naruszenia jego prawa do odbywania kary pozbawienia wolności w godnych warunkach. Prawo to zostało naruszone również w następstwie przeniesienia dyscyplinarnego powoda – na czas od połowy stycznia 2010 r. do końca czerwca 2010 r. - z izby chorych do celi gorzej przystosowanej dla potrzeb osoby niepełnosprawnej, w związku z podejrzeniem pędzenia alkoholu, gdyż kodeks karny wykonawczy nie przewiduje takiej kary.

Mając na uwadze okres pobytu powoda poza izbą chorych oraz pozbawienia go z korzystania - bez pomocy współosadzonych - z prawa do spacerów, Sąd Apelacyjny uznał, że odpowiednią sumę tytułem należnego mu zadośćuczynienia będzie stanowić kwota 5.000 zł (art. 448 w związku z art. 23 i art. 24 k.c.).

W skardze, kasacyjnej skierowanej przeciwko rozstrzygnięciu oddalającemu częściowo powództwo i apelację oraz obciążającej powoda kosztami zastępstwa procesowego za obie instancje, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c., powód wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazania sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej podniosła naruszenie: art. 45 Konstytucji RP przez błędną wykładnię art. 417 k.c., art. 444 § 1 w związku z art. 445 k.c. w związku z art. 417 k.c. , art. 444 § 2 w związku z art. 417 k.c., art. 445 k.c., art. 23 i art. 24 w związku z art. 448 k.c. – przez ich błędną wykładnię oraz art. 1a TFUE przez jego niewłaściwe zastosowanie.

Podstawę kasacyjną naruszenia przepisów postępowania skarżący wypełnił zarzutami obrazy: art. 2 i art. 45 Konstytucji RP oraz art. 328 § 2 k.p.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana, reprezentowana przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie.

Oczywiście bezzasadne okazały się zarzuty podniesione w ramach drugiej podstawy kasacyjnej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśnione, że obraza art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. (tego drugiego przepisu skarżący nie powołał) może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie posiada wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera tak istotne braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (zob. m.in. wyroki: z dnia 9 czerwca 2009 r., II CSK 49/09, niepubl.; z dnia 10 lipca 2009 r., II CSK 65/09, niepubl.; z dnia 4 marca 2010 r., I CSK 439/09, niepubl.). Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie jest dotknięte takimi wadami, gdyż - wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącego - zawiera wyraźnie wskazanie, które ze wskazanych w pozwie działań (zaniechań) Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w B. stanowiły przejaw naruszenia prawa do odbywania kary pozbawienia wolności w godnych warunkach, a które nie mogły zostać zakwalifikowane w ten sposób. Z motywów tego orzeczenia wynika również jednoznacznie, które z przeprowadzonych w sprawie dowodów i dlaczego stanowiły podstawę powyższych ustaleń oraz jakie przepisy prawa materialnego zadecydowały o treści rozstrzygnięcia.

Skarżący, formułując zarzut naruszenia, art. 328 § 2 k.p.c. zasygnalizował ogólnikowo, że Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie odniósł się do rzetelności procedowania Sądu pierwszej instancji oraz do wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego. Nie wskazał przy tym, które konkretnie przepisy prawa procesowego i materialnego zostały w ten sposób naruszone, co uniemożliwia dokonanie oceny tego zarzutu.

Na marginesie należy zauważyć – co umknęło uwadze skarżącego – że uchylenie się przez sąd drugiej instancji od oceny wszystkich zarzutów podniesionych w apelacji stanowi naruszenie art. 378 § 1 k.p.c.

Ocenę podstawy kasacyjnej naruszenia prawa materialnego należy rozpocząć od przypomnienia, że podstawy tej - z uwagi na treść art. 398³ § 3 k.p.c. - nie mogą wypełniać zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, mające w istocie na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 października 2008 r., II CSK 182/08, niepubl.; z dnia 8 października 2008 r., V CSK 113/08, niepubl.; z dnia 21 listopada 2008 r., V CSK 213/08, niepubl. oraz z dnia 19 stycznia 2012 r., IV CSK 303/11, niepubl.). Nawet uzasadniony merytorycznie (*in abstracto*) wywód prawny co do wykładni

(zastosowania) konkretnego przepisu prawa materialnego, nie jest usprawiedliwioną podstawą skargi kasacyjnej, gdy nie odnosi się do stanu faktycznego (ustaleń) będącego podstawą zaskarżonego wyroku. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się również, że zarzucając w skardze kasacyjnej naruszenie prawa materialnego, nie można poprzestać na konkretyzacji podstawy przez wskazanie przepisu prawa, który został naruszony, lecz należy także wskazać, czy sąd dokonał błędnej wykładni tego przepisu czy też niewłaściwie go zastosował oraz wyjaśnić, na czym, zdaniem skarżącego polega błędna wykładnia lub niewłaściwe zastosowanie przepisu prawa (zob. m.in. wyroki z dnia 5 lipca 2006 r., IV CSK 127/06, niepubl. oraz z dnia 5 grudnia 2006 r., II CSK 274/06, niepubl.).

Odnosząc te uwagi do zarzutów naruszenia prawa materialnego podniesionych w rozpoznawanej skardze kasacyjnej, należy zauważyć, że sformułowane one zostały z pominięciem przytoczonych wyżej zasad. Zarzuty błędnej wykładni przepisów wskazanych przez skarżącego nie precyzują, na czym polega wadliwe ich odczytanie przez Sąd Apelacyjny i nie wskazują jak – według skarżącego - powinny być one prawidłowo rozumiane. Nie wynika to również z uzasadnienia skargi kasacyjnej, ograniczającego się - w istocie - przytoczenia obszernych wywodów Sądu Apelacyjnego. Zostały też one skonstruowane na kanwie założeń sprzecznych z ustaleniami faktycznymi przyjętymi za podstawę wyrokowania. Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącego, Sąd Apelacyjny nie ustalił, że Sąd Okręgowy zaniechał nadzoru z urzędu nad sposobem wykonywania przez Areszt Śledczy w B. kary pozbawienia wolności w stosunku do powoda, nie stwierdził pogorszenia stanu jego zdrowia w wyniku zaniedbań funkcjonariuszy Aresztu Śledczego. Dostrzegł natomiast fakt przebywania powoda w celach nie odpowiadających wymaganym normom powierzchniowym przez bardzo krótki okres oraz okoliczność, że został on osadzony w warunkach nie w pełni odpowiadających potrzebom osoby niepełnosprawnej. Te ostatnie ustalenia zaważyły na konstatacji, że wskutek zaniedbań funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w B. doszło do naruszenia dobra osobistego powoda w postaci prawa do odbywania kary pozbawienia wolności, w godnych warunkach a w konsekwencji do zasądzenia z tego tytułu zadośćuczynienia.

Sąd Najwyższy, działając jako sąd kasacyjny, nie jest uprawniony do samodzielnego konkretyzowania zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, w czym wyrażała się błędna wykładnia wskazanych przez skarżącego przepisów, dokonana przez Sąd Apelacyjny. Tym niemniej należy stwierdzić, że w rozważaniach tego Sądu, odnoszących się do przesłanek zadośćuczynienia, nie ma śladu wadliwego rozumienia przepisów prawa materialnego warunkujących roszczenia zgłoszone z tego tytułu przez powoda.

Chybiony okazał się wreszcie zarzut niewłaściwego zastosowania art. 1a TFUE, którego skarżący upatrywał w zaniechaniu przez Sąd Apelacyjny zbadania, czy stosowanie wobec powoda takich samych norm powierzchniowych jak do innych zdrowych osadzonych, stanowiło samodzielną podstawę do odszkodowania za dyskryminację niepełnosprawnego skazanego. Jeśli – w ocenie skarżącego – wskazana przez niego przesłanka, objęta hipotezą wymienionego przepisu, została uznana przez sąd za nieistotną, to uchybienie to powinno zostać wytknięte w drodze zarzutu błędnej jego wykładni.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji i odstąpił od obciążenia skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego z uwagi na jego trudną sytuację majątkową (art. 102 k.p.c.).